

A Bálint Ház nagytermében különleges kiállítás tekinthetünk meg, amely mind módszertanában, mind tematikájában is tanulságos lehet a múzeumok számára. A Nemzedékek és amnézia emlékezet című kiállításon bemutatott alkotások létrejöttét fél éven keresztül művészettörténészek, esztéták, építészek és történészek előadásai előzték meg, amelyeket a művészek is meghallgattak, majd az így elkészült művek között egy tudományos konferencia zárta a holokaust emlékeztörténetére reflektáló projektet.

A Nemzedékek és amnézia emlékezet projekt címében használt áthúzott kifejezés arra utal, hogy a Bálint Ház tavasszal indult sorozata alatt a nemzedékek és felejtés jelenség fogalma felül- és átíródik. Az egyszerre több programtípust ötvöző terv el is érte a céljait: a bevont szereplők több generációt képviseltek, többféle emlékezés/megőrzés-típusra hoztak példát, úgy, hogy a gender-szemponatok sem maradtak ki az elemzésekből.

Májustól novemberig tartott az előadássorozat, amelyben esztéták, művészettörténészek, építészek adtak elő a holokaust és a művészet téma több aspektusáról. Az előadásokon a közönség mellett a projekt elején felkért művészek is részt vettek, hogy a hallottakból inspirálódva, a közös tanulással eltelt időszak végén hozzák létre a decemberben kiállításra került, új műveiket. Természetesen nem lehet és nem is kell összekötni pontról-pontra az elhangzottakat és a látható műveket. De az előadók által feltett lényegbevágó alap-kérdések valamilyen módon reflexiókra találtak a művekben.

Az emlékeket hordozók mivolta (Rényi András beszélt a lassan eltűnő utolsó tanúkról)

reflektálódik többek között Wechter Ákos fiktív, bár egy nagyon is valós személyhez köthető naplójában, és Roskó Gábor Utolsó szeráf című művében is. A múlt hoz való kritikus viszony fontosságára (a kérdés például Turai Hedvignél került elő), a náci rezsim valóságot teljesen átíró mivoltára rezonál és "írja vissza" a nem-létezőnek tekintett tényeket (a zsidóság létezését egy 1938-as Duden-kötetbe) Chilf Mária kiállított sorozatában.

Az emlékezés egészen meglepő formáját (emlékművekről beszélt Rajk László és Junghaus Tímea is) hozza létre Szabó Eszter Ágnes a háborús csokoládé rekonstrukciójával. Szívszorító és személyes példát (ahogy Wechter) mutat be arról, milyen arcokat ölthet a nemzedékeken átívelő emlékezet. Rácmolnár Sándor a befogadó automatikus reflexeit kezdi ki a minden városban kapható, farönk-szeletre festett giccses város-önképekkel, fiktív náci-szuvenirjeivel. Az ajándékboltokból ismerős látványvilág annak drámáját rejti, hogy a koncentrációs táborok működésük helyszínét is örökre átírták és megbélyegezték. (Toronyi Zsuzsa előadásának fő kérdése volt, mi mutatható meg egyáltalán a holokauszt időszakából.)

Kállai András Amnézia című videómunkája egy ma nagyon ismerős helyzetet modellez, amikor okostelefonunkon egy apró mozdulattal akarunk továbbjutni egy tartalom, egy képen. De nem megy, mintha lefagyott volna, marad, és marad. Szimbolikusan Európa a náci eszmék jelenlétét cseppet sem komolyan vevő gesztusát érzékelteti. Lépünk már túl - de ehhez a most megtett "mozdulatok" nem elégségesek. Szintén a helyek emlékezete és a trauma feldolgozása áll Alpern Bernadett munkáinak fókuszában - izgalmas és zavarba ejtő tapasztalat, hogy a harmadik generáció tagjai sem az elkövetői sem az áldozati oldalról nem kívántak részt venni az általa szervezett beszélgetésen (egy kivétellel).

Kállai Henrik festménye az arctalan asszisztálók felmenthetőségének kérdését egy súlyos erkölcsi dilemma aktualitásával hozza egységbe. Szász Lilla videómunkái és fotója a többes identitás, a hűség, az elárultság és a mindenben átszivárgó önkép kérdéseivel foglalkoznak többek között az USA-ban élő volt szovjet katona egyenruhájának történetén keresztül, akinek zsidó származása miatt az antiszemitizmus elől kellett a második világháború után az USA-ba emigrálnia. (Identitás-kérdésekről Hernádi Miklós beszélt, a hidegháború kapcsán a Szovjetunióról György Péter).

A kiállított művekkel teleírt, belakott térben azonban nem ért véget a tartalom-generálás. A megnyitó után pár nappal a projekt a tudományos-kérdésfelvetés és az elemzés gesztusával, egy konferenciával zárult. A háború időszakának művészeti élete, a háborút követő időszak holokausztra reflektáló magyar művészete, kettőtört női fotós karrier megismerése után a film(nyelv) lehetőségeibe tekintettünk be dokumentumfilmes és televíziós példákon keresztül.

Megismerkedtünk két női fotós nem kevés kutatáson és saját-részvételen alapuló munkájával. A valódi zárás pedig ismét a Német Megszállási Emlékműhöz kapcsolódott: az ez ellen, és minden, az emlékezést lezárt, véglegesíthető verzióként láttató elfogás ellenében létrejött és működő Eleven Emlékmű beszélgetésbe fordult az esemény. Szimbolikus gesztusként a projekt átadta helyét azoknak, akik jelen időben úzik a lényegét: a nem-felejtést. (Ráadásul mindaz a tudás-anyag, amely létrejött a program során, videók, blogbejegyzések formájában hozzáférhető, kutatható marad a weboldalon: <http://nemzedekes-es-emlekezet.balinhaz.hu/>)

A kiállítás kurátorai: Böröcz László és Somogyi Zsófi

(Bálint Ház, 2014. december 4 - 2015. január 10.)

<http://muzeumcafe.postr.hu/>